

EU-upplysningen

Snabb, begriplig och opartisk information om EU

- Vad gör ministerrådet?
- Får EU bestämma om allt?
- Hur kommer ett direktiv till?

Så fungerar EU

FAKTABLAD FRÅN EU-UPPLYSNINGEN VID SVERIGES RIKSDAG • AUGUSTI 2011

Sverige och 26 andra länder ingår i EU. Tillsammans samarbetar de inom en rad olika områden. För att samarbetet ska fungera finns sju EU-institutioner med olika uppgifter. Här kan du läsa om institutionerna, vad de gör och hur det går till när de beslutar om nya EU-lagar.

EU:s medlemsländer har bestämt sig för att samarbeta och har därför skapat Europeiska Unionen (EU). Samarbetet finns reglerat i fördrag, det vill säga avtal, där det står vilka frågor EU ska arbeta med och hur arbetet ska gå till.

Det finns tre grundfördrag som innehåller bestämmelser för hur samarbetet ska fungera. Dessa har ändrats ett antal gånger genom att medlemsländerna har antagit så kallade ändringsfördrag. Det senaste ändringsfördraget är Lissabonfördraget som trädde i kraft den 1 december 2009.

Vad beslutar EU om?

EU får bara fatta beslut inom vissa områden. Medlemsländerna har fastställt i fördrag vilka områdena är. EU:s regler gäller främst frågor som på något sätt berör flera medlemsländer. Grundtanken har varit att ta bort olika handelshinder mellan länderna men har sedan utvecklats till att omfatta andra frågor, exempelvis jordbrukspolitik och miljöpolitik.

Samarbetet mellan medlemsländerna i EU ser olika ut i olika frågor. Inom vissa områden beslutar EU helt och hållet, där har EU så kallad exklusiv befogenhet. Det gäller bland annat handelspolitiken och tullunionen.

Inom andra områden delar EU och medlemsländerna rätten att fatta beslut, så kallad delad befogenhet. Områden där beslut kan fattas både på EU-nivå och på nationell nivå är till exempel miljö, energi, konsumentskydd och asylpolitik. Medlemsländerna får dock bara stifta lagar så länge det inte redan finns en lag från EU som reglerar samma sak och så länge de respekterar EU:s allmänna principer, till exempel icke-diskriminering.

Därutöver finns områden som varje medlemsland själv beslutar om, exempelvis utbildning, sjukvård och kultur. EU kan stödja samarbetsprojekt mellan länderna.

EU:S TRE GRUNDFÖRDRAG

- 1958 Fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget)
Hette tidigare EG-fördraget.
- 1958 Fördraget om upprättandet av Europeiska atomenergigemenskapen
(Euratomfördraget)
- 1993 Fördraget om Europeiska unionen (EU-fördraget)

EU:s institutioner

För att EU-ländernas samarbete ska fungera finns sju institutioner. Institutionerna har olika uppgifter i EU-samarbetet.

Europeiska rådet

Europeiska rådet fastställer riktlinjer för det framtida EU-samarbetet men deltar inte i den löpande beslutsprocessen. Europeiska rådet består av en ordförande, EU-ländernas stats- och regeringschefer samt EU-kommissionens ordförande.

Ordföranden väljs för en mandatperiod på två och ett halvt år, och kan omväljas för en andra mandatperiod. Ordförandens uppgift är att leda rådets möten. I slutet av 2009 valdes Herman Van Rompuy till ordförande.

Europeiska rådet har möten, så kallade EU-toppmöten, minst fyra gånger om året. Mötena hålls i Bryssel där Europeiska rådet har sitt säte. Vid behov kan ordföranden sammankalla extra toppmöten.

EU-kommissionen

EU-kommissionen (som officiellt heter Europeiska kommissionen) tar initiativ till nya lagar och genomför den gemensamma lagstiftningen. Kommissionen förvaltar även EU:s budget och övervakar att medlemsländerna följer lagstiftningen. Kommissionen företräder EU:s gemensamma intressen och får inte ta instruktioner från någon regering.

Kommissionen består av en kommissionär från varje medlemsland. De utses på en femårig mandatperiod av medlemsländernas regeringar och Europaparlamentet. Arbetet leds av kommissionens ordförande, som nuvarande mandatperiod är José Manuel Barroso. Även EU:s höga representant för utrikes- och säkerhetsfrågor, ofta kallad EU:s utrikesminister, är en av kommissionärerna. Det är Catherine Ashton som innehar posten.

Sveriges kommissionär heter Cecilia Malmström och ansvarar för frågor som rör EU:s polissamarbete, gränskontroll samt asyl- och migrationsfrågor.

Vart femte år är det val till Europaparlamentet.

Hur beslutar EU?

EU-kommissionen, ministerrådet och Europaparlamentet är de institutioner som deltar i lagstiftningsprocessen. Den kan se olika ut beroende på vilket område som beslutet rör. I EU:s fördrag skiljer man mellan det ordinarie lagstiftningsförfarandet och särskilda lagstiftningsförfaranden. Det ordinarie lagstiftningsförfarandet är det som används för att fatta beslut i de flesta fall. Så här går beslutsprocessen till:

1. EU-KOMMISSIONEN FÖRESLÅR EN NY LAG

Det är EU-kommissionen som inleder processen genom att föreslå en ny lag. Kommissionen utarbetar förslaget som sedan antas av en majoritet av kommissionärerna.

EU-kommissionen skickar lagförslaget till Europaparlamentet, ministerrådet och till medlemsländerna.

2. REGERINGEN OCH RIKSDAGEN TAR STÄLLNING

I Sverige får både regeringen och riksdagen EU-kommissionens lagförslag. Regeringen informerar riksdagen om sin syn på förslagen och tar emot riksdagens synpunkter. Det är regeringen som för Sveriges talan och förhandlar med de andra medlemsländerna i ministerrådet.

Ministerrådet

Ministerrådet (som officiellt heter Europeiska unionens råd) fattar beslut om nya lagar i EU. I de flesta frågor måste ministerrådet komma överens med Europaparlamentet. Ministerrådet har också till uppgift att ingå internationella avtal för EU:s räkning.

Ministerrådet består av en minister från varje medlemslands regering. Vilka ministrar som sammanträder beror på vilken fråga som ministerrådet behandlar. Gäller det till exempel miljöfrågor är det ländernas miljöministrar som träffas.

Arbetet i ministerrådet leds av ett ordförandeland. Medlemsländerna turas om att vara ordförande ett halvår i taget enligt en i förväg bestämd turordning. Undantaget är utrikes- och säkerhetsfrågor där den höga representanten för utrikes- och säkerhetsfrågor, Catherine Ashton, leder arbetet.

Europaparlamentet

Europaparlamentet är i de flesta frågor med och fattar beslut om nya lagar tillsammans med ministerrådet. Tillsammans ska de även varje år godkänna eller avvisa EU:s budget.

Till Europaparlamentets uppgifter hör också att välja kommissionens ordförande och godkänna kommissionen i sin helhet innan den kan börja arbeta. Dessutom kontrollerar Europaparlamentet även kommissionens arbete och har makt att avsätta kommissionen genom en misstroendeomröstning.

Ledamöterna i Europaparlamentet utses genom val i EU:s medlemsländer. Val till Europaparlamentet hålls vart femte år. När ledamöterna samlas för att debattera och fatta beslut ingår de i grupper efter politisk tillhörighet. I valet i juni 2009 utsågs 736 ledamöter, varav 18 från Sverige. Med anledning av att Lissabonfördraget trädde i kraft den 1 december 2009 ska antalet ledamöter fortsättningsvis vara 751 stycken, varav 20 från Sverige. Fram till nästa val 2014 gör övergångsregler att antalet ledamöter tillfälligt blir 754 stycken.

EU-domstolen

EU:s domstol heter officiellt Europeiska unionens domstol och kallas för EU-domstolen. Domstolens främsta uppgifter är att tolka EU:s lagstiftning och döma i tvister mellan EU:s institutioner och medlemsländer. Om en nationell domstol, till exempel en svensk tingsrätt, är tveksam till hur EU-rätten ska tolkas kan den fråga EU-domstolen om råd. Det

EU-domstolen i Luxemburg dömer i tvister mellan EU:s institutioner och medlemsländerna.

Riksdagen ska pröva om lagförslaget strider mot subsidiaritetsprincipen (se faktaruta). Om en viss andel av parlamenten i medlemsländerna anser att lagförslaget inte är förenligt med subsidiaritetsprincipen måste kommissionen ompröva förslaget. Kommissionen kan då välja att behålla, ändra eller dra tillbaka förslaget.

3. EUROPAPARLAMENTET BESLUTAR

I Europaparlamentet utses talmannen ett utskott som är ansvarigt för att behandla kommissionens förslag. Utskottet föreslår vad Europaparlamentet ska tycka i frågan. Alla ledamöterna röstar sedan i kammaren om utskottets förslag. Får förslaget en majoritet av rösterna antas det som Europaparlamentets ståndpunkt i frågan.

Europaparlamentet kan i sin ståndpunkt antingen godkänna kommissionens förslag eller föreslå ändringar.

4. MINISTERRÅDET BESLUTAR

Samtidigt som Europaparlamentet behandlar EU-kommissionens lagförslag behandlas förslaget även i ministerrådet.

Ministerrådet fattar beslut med kvalificerad majoritet. Det innebär att förslaget måste stödjas av minst hälften av medlemsländerna och få en viss andel av medlemsländernas röster. Medlemsländerna har olika antal röster beroende av deras befolkningsmängd (se faktaruta).

Ett medlemsland kan dessutom begära en kontroll av att de medlemsländer som stödjer ett beslut utgör minst 62 procent av EU:s befolkning. Om ministerrådet godkänner kommissionens grundförslag eller Europaparlamentets ändrade förslag blir lagen antagen.

kallas att begära ett förhandsavgörande av EU-domstolen.

Under EU-domstolen finns tribunalen som dömer i tvister mellan EU:s institutioner och enskilda personer och företag. Dessutom finns en personaldomstol som har hand om mål som rör anställda i EU:s institutioner.

EU-domstolen består av en domare från varje medlemsland. Det är medlemsländernas regeringar som utser domarna för en period av sex år. Domarna biträds av åtta generaladvokater.

Europeiska centralbanken

Europeiska centralbanken (ECB) är den gemensamma centralbanken för de medlemsländer i EU som har infört euron som valuta.

Bankens uppgift är att sköta penningpolitiken för de länder som infört euron, med främsta målsättning att hålla en låg inflation. Förutom att arbeta för en låg inflation stödjer ECB den allmänna ekonomiska politiken i EU. Det är bara ECB som får tillåta utgivning av euron. ECB leds av cheferna för de nationella centralbankerna och sex ledamöter som utses av Europeiska rådet.

Europeiska centralbanken i Frankfurt am Main sköter penningpolitiken för de länder som har euron som valuta.

Revisionsrätten

Europeiska revisionsrättens uppgift är att kontrollera hur EU:s ekonomiska medel används, både inom EU:s institutioner och i medlemsländerna. Revisionsrätten kontrollerar om inkomster och utgifter har varit lagliga och om den ekonomiska förvaltningen har varit sund. Revisionsrätten rapporterar till Europaparlamentet och ministerrådet.

Rätten består av en ledamot från varje medlemsland. Ledamöterna utses gemensamt av ländernas regeringar för en period av sex år. Ledamöterna måste vara helt oberoende och får inte inneha några andra ämbeten.

ANTAL RÖSTER I MINISTERRÅDET

Medlemsland	Antal röster
Frankrike, Italien, Storbritannien, Tyskland	29
Polen, Spanien	27
Rumänien	14
Nederländerna	13
Belgien, Grekland, Portugal, Tjeckien, Ungern	12
Bulgarien, Sverige, Österrike	10
Danmark, Finland, Irland, Litauen, Slovakien	7
Cypern, Estland, Lettland, Luxemburg, Slovenien	4
Malta	3
Totalt	345
Gräns för kvalificerad majoritet	255

OM INSTITUTIONERNA INTE KOMMER ÖVERENS

Ministerrådet kan välja att avslå både kommissionens lagförslag och Europaparlamentets ändringsförslag. I det fallet går förslaget en runda till i lagstiftningsprocessen. Kommer institutionerna inte heller överens i en andra omgång går förslaget till en förlikningskommitté. I kommittén får representanter från ministerrådet och Europaparlamentet en sista chans att komma överens. Lyckas institutionerna inte enas om lagförslaget blir det ingen ny EU-lag.

ANDRA SÄTT ATT FATTA BESLUT

I undantagsfall, exempelvis vid beslut om skattepolitik eller institutionernas verksamhet, används särskilda lagstiftningsförfaranden. Sådana förfaranden ser olika ut beroende på vad beslutet gäller. Det kan vara ministerrådet som beslutar efter medverkan av Europaparlamentet eller Europaparlamentet som beslutar med medverkan av rådet.

SUBSIDIARITETSPRINCIPEN – BESLUTEN SKA FATTAS SÅ NÄRA MEDBORGARNA SOM MÖJLIGT

EU:s rätt att fatta beslut skiljer sig mellan olika frågor. I de frågor där EU delar beslutsrätten med medlemsländerna ska subsidiaritetsprincipen tillämpas. Principen innebär att beslut ska fattas på den politiska nivå där det mest effektiva beslutet kan fattas, så nära medborgarna som möjligt. När EU:s institutioner ska stifta en ny lag ska de motivera varför ett beslut på EU-nivå är bättre än ett beslut på nationell nivå.

Påverka besluten i EU

Om du vill påverka besluten i EU kan du kontakta någon av dem som arbetar med EU-frågor.

Europaparlamentariker

Det finns svenska ledamöter i Europaparlamentet som är med och påverkar EU-besluten. Europaparlamentet har ett informationskontor i Sverige.

Ministrar i regeringen

De deltar i ministerrådsmötena som beslutar om nya EU-regler.

Riksdagsledamöter

Riksdagens ledamöter stiftar lagarna i Sverige och ger synpunkter till regeringen inför beslut i ministerrådet.

EU-kommissionen

Innan EU-kommissionen föreslår en ny lag presenterar den ofta ett utkast som den vill ha synpunkter på. Du kan kontakta kommissionen även om den inte har begärt in synpunkter på ett förslag. Kommissionen har ett kontor i Sverige.

Medborgarinitiativ

EU-medborgare kan gå samman och uppmana EU-kommissionen att lägga fram ett lagförslag inom något av EU:s beslutsområden. För detta krävs en miljon underskrifter från medborgare i minst en fjärdedel av EU:s medlemsländer.

Organisationer

Många organisationer samarbetar på europeisk nivå och försöker påverka EU-kommissionen redan på förslagsstadiet.

RÄTTSAKTER – EU:S LAGAR OCH REGLER

EU använder olika typer av rättsakter och andra regler för att genomföra sin lagstiftning. Vilken typ av rättsakt som används beror på vad besluten gäller. Gemensamt för alla rättsakter är att de måste ha sin grund i fördragen eller i andra, redan befintliga, rättsakter. Det finns fem typer av rättsakter:

FÖRORDNINGAR är bindande och gäller samtidigt och på samma sätt i alla medlemsländer. Förordningar används ofta för mer tekniska frågor, ett exempel är gränsvärden för miljöfarliga utsläpp.

DIREKTIV sätter upp bindande mål som medlemsländerna ska uppnå. Medlemsländerna får dock själva bestämma hur direktivens mål genomförs i den nationella lagstiftningen. Direktiv är vanliga för lagar som rör större frågor där det kan krävas mer handlingsutrymme för medlemsländerna när de inför den nya lagen. Direktiv används exempelvis för arbetsmiljöregler eller konsumentfrågor.

BESLUT är bindande. Om ett beslut anger till vem eller vilka det riktar sig är det bindande bara för dessa. Beslut kan till exem-

pel röra ett enskilt medlemsland eller ett företag och är vanliga inom konkurrenspolitiken.

REKOMMENDATIONER OCH YTT-RANDEN är inte bindande. Det innebär att ett medlemsland inte är skyldigt att följa deras innehåll. Rekommendationer och yttranden är vanliga i frågor där EU:s institutioner endast kan rekommendera hur medlemsländerna ska agera, exempelvis inom sysselsättning och ekonomisk politik.

EU:s medlemsländer

Sex länder inledde 1952 det samarbete som numera omfattar 27 länder med drygt 500 miljoner invånare. EU:s medlemskara har utvidgats i omgångar.

Medlemmar

Belgien, Frankrike, Italien, Luxemburg, Nederländerna och Västtyskland bildade den Europeiska kol- och stålgemenskapen 1952. Samarbetet utvidgades och fick 1958 namnet Europeiska gemenskaperna, EG. Nya medlemmar kom med 1973, dessa var Danmark, Irland och Storbritannien. Under 80-talet blev även Grekland, 1981, samt Portugal och Spanien, 1986, medlemmar. Därmed hade samarbetet utvidgats från sex till 12 länder.

Nästa utvidgning kom 1995 när Finland, Sverige och Österrike anslöt sig. Då hade EG blivit EU – Europeiska unionen.

Under 2000-talet har ytterligare 12 länder blivit medlemmar. 2004 kom Cypern, Estland, Lettland, Litauen, Malta, Polen, Slovenien, Slovakien, Tjeckien och Ungern med. Bulgarien och Rumänien blev EU-länder 2007.

Ordförandeland

EU:s medlemsländer turas om att vara ordförande för EU:s ministerråd. Varje land är ordförande sex månader. Ordförandelandet ska bland annat leda och organisera arbetet i EU:s ministerråd (undantaget utrikes- och säkerhetsfrågor) och sköta ministerrådets kontakter med de övriga EU-institutionerna.

De tre länder som är ordförande efter varandra samarbetar som en trio. Länderna har ett gemensamt arbetsprogram med övergripande prioriteringar för de sammanlagt 18 månader de tillsammans ansvarar för. Sedan presenterar varje land ett mer detaljerat arbetsprogram för den egna sexmånadersperioden.

Hösten 2009 var Sverige EU-ordförande. År 2011 är det Ungern och Polen. De följs av Danmark och Cypern (2012). Det finns en bestämd turordning till och med 2020.

EU:S MEDLEMSLÄNDER

Belgien	Italien	Slovakien
Bulgarien	Lettland	Slovenien
Cypern	Litauen	Spanien
Danmark	Luxemburg	Storbritannien
Estland	Malta	Sverige
Finland	Nederländerna	Tjeckien
Frankrike	Polen	Tyskland
Grekland	Portugal	Ungern
Irland	Rumänien	Österrike

VILL DU VETA MER?

Mer information om EU finner du på EU-upplysningens webbplats och i våra kostnadsfria trycksaker. Du kan ställa dina egna EU-frågor direkt till vår svarsservice via telefon, e-post och brev. EU-upplysningen erbjuder också kurser för vidareinformatörer. Våra kontaktuppgifter finns nedan.

SVERIGES
RIKSDAG

EU-UPPLYSNINGEN